

Lesi Zoltán első kötete hosszú, türelmes válogatás eredménye. A fiatal költő nem hamarkodta el a kötetben való megjelenést, és ez a kötet színvonalán is meglátszik, ugyanis a mindössze harminchat, többségében viszonylag

96 Kántás Balázs

DAPHNIS KETSKÉI UGRÁLNAK ÁT A NYELVEN

Lesi Zoltán: *Daphnis ketskéi*

zálja is azt, alapos fricskát adva neki. Lesi verseinek egyik érdekessége, hogy szándékosan archaizálnak és idéznek meg klasszicista és barokk motívumokat, ugyanakkor a kötet verseiben olyan archaizmusok, látszólag régies helyesírással papírra vetett szóalakok is megjelennek, melyek a valóságban sohasem léteztek, ily módon a költő nemcsak megidézi és a mába emel egy mára talán kissé avittas irodalmi hagyományt és nyelvhasználatot, hanem egyúttal átértelmezi, újra is teremti azt.

Stukkók, kegylők, czukorkák, lépten-nyomon megjelenő antik istenségek és mitológiai alakok népesítik be a homogén kis kötet költői világát, ám az olvasó a végére talán mégsem érzi úgy, hogy most már talán sok lesz az ismétlődő motívumokból. Lesit a magyar irodalomban a szándékosan archaizáló nyelvezettel talán többek között Weöres Sándor *Psychéje* előzi meg, óriási különbség azonban, hogy a fiatal költő nem bújik egy fiktív szerző álarca mögé, miként ezt Parti Nagy Lajos is megteszi prózában *A test angyala* című regényében. Lesi Zoltán a verseiben annak ellenére, hogy nyelvhasználata részint letűnt korok költészetét idézi, valamiképp mégis önmaga, s amellet, hogy tudatosan használ egy bizonyos nyelvezetet, saját neve alatt a saját autentikus stílusát is megteremti, lírája ily módon talán Kovács András Ferenc költészetével is rokonítható.

Habár némely esetben úgy tűnhet, Lesi narratív költészetet művel, ez a látszat merőben csal. A költői beszélő fohászodik a *Musához*, megjelenik *Nárczis*, majd egy kissé ironikus párbeszéd erejéig *Páris és Heléna*, az antik figurákkal és motívumokkal tarkított versek nem állnak össze valamifajta narratívát elbeszélő egésszé, hiszen a kötetben talán nem is ez a lényeg.

rövid verset tartalmazó kötet a szerző korához képest meglepő költői érettségről, illetve a hagyomány és a formakultúra szinte kisujjból való ismeretéről árulkodik.

A *Daphnis ketskéi* egyrészt megidézi a 18–19. századi magyar lírai hagyományt, főleg Berzsenyi költészetéből kiindulva, másrészt parodi-

Közelebről szemügyre véve egy rövidebb költeményt a kötet végéről talán világossá válhat, mi is a versek mögött megbúvó költői szándék:

Tsömör

*Sötét kenczét dörsöl,
Sajgó tsömör únalmát
löttyedt hasadra. Ébredj
magiszter! Tagadás szel-
leme közalg, nőszirmot
kínál tsinos pamlagon.*

Az idézett rövid versre jellemző erotikus játékoság a kötet számos versében megfigyelhető, habár nem lehet állítani, hogy ez egy az egyben szerelmi költészet lenne. Sokkal feltűnőbb az archaizáló vagy archaizálónak látszó szóalakok halmozása egy-egy versen belül, melyek által szinte szétválaszthatatlanul összekeverednek a hagyományok, nyelvállapotok, regiszterek. Lesi tudatosan játszik a hagyományokkal és a szavakkal, s bár alapjában komoly költő, annyira mégsem komoly, hogy halálosan komolyan vegye akár a nyelvet, akár önmagát. *Kencze, tsömör, únalom, tsinos pamlag* fordulnak elő egyetlen rövid versen belül, s ezen archaizmusok által – a tendencia hangsúlyozottan az egész kötetre jellemző – véleményem szerint a hangsúly a tradicionális értelemben vett tartalom helyett átkerül a hangsúly a formára, s maga a versek formája, konstruált írásbelisége és hangzósága válik a tartalom egyik fontos összetevőjévé. *A dörsöl, tsinos, a kencze, a tsömör* szavak csak írásban feltűnőek az olvasó számára, hiszen a verset elszavalva a legtöbben feltehetőleg ugyanúgy ejtenék ki őket, ahogy napjainkban tesszük, ugyanakkor a *magiszter*, az *únalom* vagy a *közalg* szavak kiejtve is régi idők irodalmi hagyományait és nyelvhasználatát idézik fel bennünk, ily módon Lesi Zoltán versei hatásukat tekintve valamiféle egyensúlyt képesek megtalálni hangzás és ortográfia között. Lesi versei tudatosan és kifinomultan játszanak a nyelvvel, néhol barokkos, túldíszített hatást keltve, ám szerzőjük mindig gondosan ügyel rá, hogy ne adagolja túl a barokkos díszeket, s a versek megmaradjanak az ízlésség határain belül, ne csapjanak át giccsbe. Ez a költészet szokatlan merészséggel merít egy kicsit az antikvitásból, a klasszicizmusból, a barokkból, Berzsenyiből és Weöresből, ám a végére valami olyan saját nyelvet hoz létre, mely végső soron egyikükre sem jellemző – mintegy Paul Celan nemzedékéhez hasonlóan feszegeti az emberi nyelv

97

határait, igaz, más eszközökkel, mint annak idején a hermetizmus. Lesi játékosságát és formaérzékét tekintve valamennyire talán köthető a Parti Nagy Lajos–Lackfi János–Varró Dániel irányvonalhoz, már ha létezik ilyen, azonban mivel e költők nyelvi játékaik által nem vagy ritkán archaizálnak és citálnak verseikbe egyszerre több hagyományt, ebből kifolyólag Lesi kötete sok szempontból el is különbözik tőlük.

Külön figyelmet érdemel a kötet borítója és illusztrációja, melyek Jakatics-Szabó Veronika festőművész munkái. A borító és az illusztrációk oly módon alkalmazkodnak a kötethez, hogy rajtuk antik szobrok, klasszicista és barokk motívumok láthatóak, melyeket ugyanakkor elkent, gyermekrajz-szerű hurokvonalak fognak közre. Lényegében az egész olyan hatást kelt, mintha a whiskyt cukros szódavízzel hígítanánk fel, ám hiába öntünk az antik hagyományhoz kortárs, mondhatni posztmodern adalékokat, valahogy nem teljesen felhígul és fogyaszthatatlanná válik, hanem éppen több lesz általa.

Lesi lényegében ugyanezt csinálja a nyelvvel – a régi irodalmi hagyományok nyelvhasználatát szándékosan átstilizálja, „megrontja”, saját képére formálja, ám ezáltal a hagyomány nem megszenteltetésre kerül, sokkal inkább színesebbé, önmagánál többé válik azáltal, hogy a költő szabadon keveri az elemeket. Ironikussága és játékossága ellenére Lesi persze precíz poéta, aki kívülről betéve ismeri és használja a kötött formák legjavát, e precizitásból kifolyólag pedig versei többségén mesterséges, kreált nyelvi elemeik ellenére sem látszik erőlködés nyoma. Egy költőnek kifejezetten erénye, ha anélkül képes a nyelvet invenciózusan, kreatív módon használni, hogy erőszakot tenne rajta.

A kötetnek meglátásom szerint éppen a visszafogottság és a fegyelmezetség az erénye – Lesi fiatal költőkre jellemző módon nagyot markol, s célja nem kevesebb, mint a régi irodalmi hagyományokat ötvözve új, eredeti, a hagyományokból építkező, de azoktól egyben el is szakadó költői nyelvet létrehozni, ám mégsem mondható el, hogy vállalkozásához képest túlzottan keveset fogna. Ez pedig talán éppen abból fakad, hogy költői vállalkozása volumene ellenére a szerző tisztában van saját elsőkötetes mivoltával, és verseiben nem akar többet tudni és többet mutatni annál, mint amennyit egy első kötetnek tudnia és mutatnia kell. A fegyelmezetség és a precíz kompozíció nem viszi el a verseket abba az irányba, amely felé elhajolva a költő könnyen túlzásokba eshetne, s így a versek megmaradnak viszonylag visszafogott, koncepciózus, helyenként kissé édeskés, de élvezhető darabok.

Érheti persze, s néhol éri is az a vád ezt a fajta formát hangsúlyozó, kevésbé a prózába átfordítható dikcióra összpontosító költészeti paradigmát, hogy a nyelvvel való pusztá játék által öncélúvá válik. A költészet

azonban, főleg mai, posztmodern (poszt-posztmodern?) korunkban, mikor annyira az értékpluralizmus annyira, nyilván hihetetlenül sokszínű, a *Daphnis ketskői* pedig mindenképp olyan költészetet tartalmaz és közvetít az olvasó felé, melyben párhuzamosan él jelen és múlt, hagyomány és hagyománytörés, komoly precizitás és játékos ironia, az olvasó pedig válogathat, mi az, amit ebből a sokszínű költői nyelvből a maga számára kiemel.

